

не може надовго приїздити в Україну – і через власну недугу, і через смерть його першої дружини Ніни Михайлівни. Останнє, що він зміг зробити для інституту, – це приїхати до Києва в листопаді 1998 р. і з дотриманням усіх формальностей скласти з себе повноваження директора.

Після повернення до США О.Пріцак продовжував свої наукові студії, підготував до друку кілька праць, у тому числі другий том «Походження Русі». У роботі були й наступні томи цієї праці, присвячені аналізу арабських, латиномовних, тюркських та слов'янських джерел. До останнього часу він керував науковими студіями кількох науковців.

О.Пріцак добре усвідомлював, що в науці не буває вічних теорій. Проте не викликає сумніву, що його ідеї й справи багато в чому випередили свій час. Тому ініційовані ним дискусії триватимуть, як житимуть і спогади про Омеляна Пріцака.

ВОЛКОВИНСЬКИЙ Валерій Миколайович

28 червня 2006 р. на 58-му році життя перестало битися серце видатного українського історика, дослідника історії України періоду XIX – початку XX ст., архівознавця, археографа, лауреата премії імені М.С.Грушевського НАН України (1995), провідного наукового співробітника Інституту історії України НАНУ, члена Наукової ради Державного комітету архівів України, спеціалізованої вченої ради Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства, Головної редакційної колегії серії «Архівні збірники України», редакційної колегії «Українського історичного журналу», наукового збірника «Проблеми історії України XIX – початку XX ст.» доктора історичних наук Валерія Миколайовича Волковинського.

Зараз, коли цього значного науковця немає серед нас, треба визнати, що його особиста життєва позиція, невтомний пошук, висока моральність, творчий підхід та наукова принциповість справили значний вплив на формування нового покоління українських істориків.

Народився Валерій Миколайович 15 червня 1948 р. у родині службовців у м. Тараща (Київська обл.). Сім'я зуміла прищепити йому любов до праці, рідної землі та розвинути невтомне прагнення юнака до пізнання історичного минулого своєї Вітчизни. Після закінчення школи 1966 р. він вступив на історичний факультет Київського державного університету ім. Т.Г.Шевченка. Навчання улюбленій справі в університеті давалося легко й після успішного його завершення в 1971 р. молодий випускник набуває спеціальності історик-архівіст, а також викладач історії та суспільствознавства.

Трудову діяльність дослідник розпочав на посаді молодшого наукового співробітника Центрального державного архіву Жовтневої революції й соціалістичного будівництва УРСР (ЦДАЖР УРСР). Із 1975 р. працював старшим науковим співробітником науково-видавничого відділу Головархіву УРСР. 1981 р. Валерій Миколайович під керівництвом д-ра іст. наук С.В.Кульчицького захистив кандидатську дисертацію «Участь трудящих Української РСР у зміцненні Червоної армії (1921–1925)» в Інституті історії Академії наук УРСР. Згодом працював на посаді заступника головного редактора журналу «Архіви України», із 1988 р. – начальник відділу використання й публікації документів.

У цей період він брав активну участь у підготовці до видання 20 збірників документів та матеріалів, за що 1985 р. був нагороджений медаллю ВДНГ СРСР. 1986 р. науковець за значні професійні успіхи був нагороджений знаком «Отличник архивного дела СССР». Із 1990 по 1995 рр. перебував на посаді заступника редактора «Українського історичного журналу». У 1996 р. очолив редакцію тижневика «Історія України», проблемами якого опікувався до останніх днів. Із 1991 р. – старший науковий співробітник, а з 1996 р. – провідний співробітник Інституту історії України НАНУ. 1996 р. захистив докторську дисертацію «Нестор Махно в історії національно-визвольних і соціальних змагань в Україні». Науковий доробок талановитого вченого – близько десяти монографій, брошур і понад 300 статей з історії України XIX–XX ст., архівознавства, джерелознавства й археографії. Був одним із авторів колективних монографій та довідників: «Государственные архивы Украинской ССР» (К., 1998); «Маршрутами історії» (К., 1990); «Етнонаціональ-

ний розвиток України» (К., 1993); «Сторінки історії України» (К., 1995); «Малий словник історії України» (К., 1997); «Українське питання в Російській імперії (кінець XIX – початок XX ст.)» (К., 1999). Помітним явищем у вітчизняній історичній науці стали його монографії, серед яких найбільше привертають увагу такі: «М.В.Фрунзе на Україні» (К., 1985); «Павел Петрович Постишев» (К., 1987); «Армія і народ. 20–30-ті роки» (К., 1990); «Махно и его крах» (Москва, 1991); «Батько Махно» (К., 1992); «Нестор Махно: легенди і дійсність» (К., 1994); «Християн Раковський: політичний портрет» (К., 1990 (у співавт.)).

Сфера дослідницьких інтересів Валерія Миколайовича обіймала різноманітні напрямки. Його творам притаманний глибокий аналіз моральних рис особистостей, процесів, подій і явищ. В останні роки життя він написав низку творів, присвячених політичній історії та еволюції тероризму на українських теренах у XIX–XX ст.

Його праці, присвячені видатному державному діячеві П.А.Столипіну, дивують глибиною думки та неупередженим підходом. Твори, присвячені легендарному «батькові» Несторові Махну, вражають об'єктивністю викладу й критичним підходом до біографії головного героя, яку дослідник у всіх подробицях розкрив перед читачем. Але й в характері самого автора було щось махновське, чим він притягував до себе співробітників відділу (колеги навіть тихцем називали його «батьком»).

Валерій Миколайович був людиною життєдайної енергії, глибоко переймався проблемами як історичної науки в цілому, так і особистими справами колег, друзів та близьких, яким до останнього подиху дарував любов і тепло свого серця, був для них не лише наставником, мудрим і досвідченим, а й (без перебільшення!) батьком. Усі, кому пощастило працювати із науковцем, і досі пам'ятають його гумор, душевне тепло та поради.

Українська історична наука втратила невтомного дослідника, який до останнього подиху присвятив своє життя служінню загадковій музі історії Кліо. Окреслюючи завдання прийдешнім поколінням істориків, хочеться звернути увагу на творчий доробок і життєвий шлях Валерія Миколайовича Волковинського, який завжди залишатиметься для нас взірцем, а пам'ять про нього ніколи не згасне в наших серцях.